Муқәддәс Китап

Тәврат 29-қисим

«Йоел»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Тәврат 29-қисим

«Йоел»

(Йоел пәйғәмбәрниң китави)

Кириш сөз

Йезилған вақти

Йоел пәйғәмбәрниң яшиған вақти яки униң ким екәнлиги тоғрисида еник мәлумат йоқ. Бирақ униң қисқиғина китавидики бәзи жип учлири бизгә шуни көрситидуки, у бәлким Исраилниң «җәнубий падишалиғи»ниң падишаси Йоаш тәхткә олтарған жилларда (миладийәдин илгәрки 835-796 жиллар) бу китапни язған. Йоел өз китавида каһин-пәйғәмбәр Зәкәрияниң өлтүрүлүш вақиәси тоғрисида даритип тохтилиду. Йоаш падиша Зәкәрия пәйғәмбәрниң өзигә қилған тәнбиһигә чидимай уни ибадәтханидики «айван билән қурбангаһ оттурисида» өлтүргән («2Тар.» 24:21 һәм «Мат.» 23:35ни көрүң). Йоел пәйғәмбәр: Каһинлар дәл мошу йәрдә Худа алдида жиқилип, хәлиқ үчүн «жиға-зерә көтирип» рәһим тилиши керәк, дәйду. Мошундақ дуа-тилавәтни күчлүк тәкитлишигә қариғанда, Йоелниң өзи каһин (муқәддәс ибадәтханида ишләйдиған, мәхсус «қурбанлиқ қилғучи» хизмәткар) болуши мүмкин еди.

Арқа көрүнүши

Чекәткә апити Пәләстин зиминиға чүшти. Бундақ бир апәтни көрүп бақмиған кишиләр бу һашарәтләр чиқарған вәһимә һәм вәйранчиликни тәсәввур қилалмайду. Бәзидә улар шунчә зор топ болуп учидуки, күндүздә қуяш нурини, кечидә ай-юлтузларни тосуп җаһанни қараңғулуқ қаплайду. Улар мәлум бир җайға чүшсә, бирәр минуттин кейин, япйешил, барақсан етиз-бағларни чөл-баяванға айландуриду; һәтта дәрәқләр қовзақлиридинму яланачлиниду, һәммә җай қақшал болиду. Демисиму бир деһан үчүн бу толиму зор балаю-апәт болиду.

Мошу апәтләр бир нәччә жил давамлашқан болуши мүмкин (2:25), нәтиҗидә хәлиқниң бир қисми җан бақиш үчүн өзлирини қуллуққа сатқан болушиму мүмкин (3:6). 1-бап, 4-айәттин көрәләймизки, апәт пәқәт чоңайған һашарәтләр биләнла тохтап қалмиған; бәлки чекәткиләр учуп барғанлиги җайларда тухумларни туғуп маңған еди. Личинкиләр тухумдин төрәлгәндә, һәр бир өсүш басқучида турған личинкиләр удул кәлгән гүл-гияларни вәйран қилатти. Бу апәт елип кәлгүчи «чишлигүчи қурут»лар, «чекәткә личинкиләр», «вәйранчи қурут»лар болса чекәткиләрниң бир қанчә хил нәсли болушиму яки һәммиси өз алдиға айрим-айрим нәсил болушиму мүмкин еди.

Йоел пәйғәмбәр еник көридуки, бу апәтләр «тәсадипийлиқтин болған» әмәс; Худа Муса пәйғәмбәр арқилиқ Исраил билән түзгән әһдә бойичә, Исраиллар Өзигә асийлиқ қилса, У уларниң үстигә һәр хил апәтләр вә аваричиликләрни әвәтиду. Йоел пәйғәмбәр өз хәлқини ачарчилиқтин дад-зар көтириватқан һайванлардин ибрәт елишқа үндәйду.

Униң сөзидин: «Һеч болмиғанда һайванлар Худаға нида қилишни билидикән, силәрчу?» дегән һәҗвий, кинайилик мәна чиқиду.

У хәлқиниң пәқәт икки хил гунайини алаһидә тилға алиду: —

(1) Мәслик (1:5) — у һарақкәшләрни жиға-зар қилишқа чақириду, чүнки уларға ичкидәк шарап йоқ еди.

(2) Бигуна қан төкүш (3:21).

Шуңа хәлиқ қайси гуналарға патқанлиғини өзлири еник билгән болса керәк. Йоел каһинлар арқилиқ пүтүн хәлиқни бир мәзгил роза тутушқа, дуа қилишқа чақириду. Мошу роза-дуадин һеч ким сиртта қалмаслиғи керәк еди — һәтта емитилидиған бовақларниму өйдә қалдурмаслиқ, той қиливатқан қиз-жигитләр той тәбрикләшлирини ташлап қоюп ибадәтханиға келиши зөрүр еди.

Худаниң апәттин қутқузуши тоғрилиқ вәдиси 2-бап, 18-27-айәттә берилиду. Худа чекәткиләрдин тәркип тапқан Өзиниң мошу «қошуни»ниң йеримини Оттура Деңизға, йеримини шәриқтики «Өлүк Деңиз»ға пүвләйду, андин хәлиқниң зираәтлирини әслигә кәлтүриду, һәтта чекәткиләр йәвәткән «исрап болған» жилларни әслигә кәлтүриду. Хәлиқ пәйғәмбәрниң чақириқи бойичә Худаға нида қилип Униң йениға қайтти, андин Худа вәдиси бойичә чекәткиләрни йоқитип, хәлқини қутқузди. Әгәр хәлиқ шундақ товва қилмиған болса, Худа шундақ қилмиған болатти, әлвәттә; шундақла уларниң товва қилиши билән болған нәтиҗә Йоел ейтқинидәк шунчә бәрикәтлик болмиған болса, ундақта Йоел һәргиз «пәйғәмбәр» дәп етирап қилинмиған болатти. «Йоел пәйғәмбәр» дегән китапниң қолимизда һазирғичә болуши буниңға испат болиду.

Йоелниң сөзлириниң һәқиқәт болғанлиғини өз дәвридикиләргә тәстиқлитиш үчүн һәм «Пәрвәрдигарниң күни»дә болидиған җазаларға мисал болуш үчүн, Худа пәйғәмбиригә Тур шәһири, Зидон районы һәм Филистийләргә әйни вақитта беридиған җазалири тоғрилиқ бир бешарәт бериду. Улар (Тур, Зидон, Филистийләр) Худаниң хәлқини, ибадәтханисини булап, олҗини өз бутлириға беғишлиған һәм Исраилдин елип келингән қуллар билән сода қилған (3-бап, 4-8-айәт). Бу қуллар ачарчилиқтин өзлирини қуллуққа сетишқа мәҗбур болған адәмләр болуши мүмкин. Йоел шу йәрдики кишиләр тоғрилиқ: «Дәл шундақ бир иш, йәни өзлирини қуллуққа сетишқа мәҗбур болуши уларниң бешиға чүшиду» дегәндәк бешарәт бериду. Тарихта бу ишларниң қачан вә қандақ йүз бәргәнлигини билмәймиз. Бирақ ишларниң һәқиқәтән йүз бәргәнлигигә җәзм қилалаймиз. Чүнки әгәр бу ишлар йүз бәрмигән болса, Йоел һәргиз «пәйғәмбәр» дәп етирап қилинмиған болатти, униң ушбу язмисиму Тәврат язмилири қатариға һәргиз киргүзүлмигән болатти.

Бирақ пәқәт Исраилғила әмәс, бәлки һәр дәвирдики һәр бир әл үчүн «Йоел пәйғәмбәр» дегән китапта техиму улуқ, техиму вәзинлик бир сөз-агаһ бар. Һәзрити Йоел һәммини ялмайдиған, җаһанни қараңғулуққа салидиған, бу топ-топ дәһшәтлик һашарәтләргә қарап, бу ишниң өзи кәлгүсидә Худаниң улуқ һәм дәһшәтлик, һәммини сорайдиған қиямәт күни, йәни «Пәрвәрдигарниң күни»дин бешарәт беридиғанлиғини көрүп йәтти. Шу күнидә чекәткиләрдин техиму күчлүк, техиму вәһимилик болған,

вәйран қилғучи бир қошун Өз хәлқиниң зиминиға йәнә таҗавуз қилиду. Бешарәт бойичә бу қошун җин-шәйтанлар тәрипидин күчләндүрүлиду. Башқа пәйғәмбәрләрниң китаплири бойичә, бу «дәҗҗал» (Шәйтанниң вәкили)ниң қошуни болиду. Аян болидуки, Йоелниң дәвридикиләрниң «Пәрвәрдигарниң күни» тоғрилиқ азрақ хәвири бар. Бирақ униң қериндашлириниң көпинчиси шу күн тоғрисида: «Худа һәммә бутпәрәс капир әҗнәбий әлләрни қаттиқ уриду, “Худаниң хәлқи болған бизләр” көтирилимиз» дегән иркчи, бемәна милләтчи көз-қараштa болған еди. Улар: «Биз һәзрити Ибраһимниң (җисманий) нәсли болғандин кейин, Худа бизгә бәхит ата қилиши зөрүр» дәп ойлиши мүмкин. Бирақ Тәвраттин һәр бир оқурмәнгә аянки, һәзрити Ибраһимға вәдә қилинған бәрикәтләргә мирас болуш үчүн, униң әвлатлири һәзрити Ибраһимниң етиқатлиқ, һәққаний излирини басмиса, бу вәдиләр бекар болиду.

Шуңа Йоел уларға ейтиду — «**бу вәйранчилиқ елип келидиған бир күн**» — пәқәт бутпәрәс капирлар үстигила әмәс, бәлки Исраилниң Худадин жирақлашқинидин уларниң үстигиму чүшиду. Бирақ Өз күнидә Худа Йоелниң хәлқини чекәткиләрниң апитидин қутқузғандәк, шу күнидиму қутқузулуш мүмкинчилиги болиду. Гунадин йенип «**Пәрвәрдигарниң намини чақирип нида қилғанларниң һәммиси қутқузулиду**» — йәни таҗавузчи қошундин қутқузулиду. Ахирға берип, Худа билән қаршилишидиған бу қошун вәйран қилиниду. Һәм тинич-аманлиқ һәм аватлиқ авал «һәммә гуналиридин пакландурулған бир Исраил»ға ата қилиниду, андин улар арқилиқ пүтүн дунияға йәткүзүлиду — чүнки Худа «**Өз Роһумни барлиқ әт егилири үстигә қуйимән**» дегән мәхситини Йоел арқилиқ бизгә җакалиған (2:28).

Тәрҗимимиздә биз Тәвратшунсларниң тәтқиқлиридин, болупму Йәһудий алим «Доктор Арнолд Фрухтенбаум» һәм әнглийәлик алим Давут Прийорларниң әсәрлиридин пайдиландуқ.

Мәзмун: —

(1) 1-бап — Чекәткә апити Пәрвәрдигарниң күнигә бешарәт бериду
(2) 2-бап — Чекәткиләрниң вәйранчилиғи
(3) 3-бап, 1-16 — Пәрвәрдигар әлләрниң үстигә һөкүм чиқириду
(4) 3-бап, 17-21 — Пәрвәрдигар «Йәһошафат җилғиси»да барлиқ әлләрниң үстигә һөкүмини чиқириду

Йоел

Чекәткә апити Пәрвәрдигарниң күнигә бешарәт бериду

1 [1] Пәрвәрдигарниң Петуелниң оғли Йоелға чүшкән сөзи: —
[2] «И қерилар, аңлаңлар;
Зиминда барлиқ туруватқан һәммәйлән, қулақ селиңлар;
Өз күнлириңларда яки ата-бовилириңларниң күнлиридиму шундақ бир иш болуп
баққанму?
[3] Балилириңларға шуни ейтип бериңлар,
Балилириңлар өз балилириға ейтсун,
Уларму келәр дәвиргә ейтсун: —
[4] «Чишлигүчи қурут» қалдурғанни чекәткә йәп болди,
Чекәткә қалдурғанни чекәткә личинкилири йәп болди,
Чекәткә личинкилири қалдурғанни «вәйранчи қурут»лар йәп болди.
[5] Әй, һарақкәшләр, ойғинип қаттиқ жиғлаңлар,
Һувлишиңлар, и шарап ичкүчиләр,
Йеңи шарап түпәйлидин —
Чүнки у ағзиңдин елип ташланди.
[6] Чүнки бир хәлиқ, күчлүк, сансизлиған хәлиқ,
Зиминим үстигә бесип кәлди;
Униң чишлири болса ширниң чишлири,
Униңда ширниң һиңгаң чишлири бардур;
[7] У Мениң үзүм таллиримни вәйранә қиливәтти,
Әнҗир дәрихимниң қовзақлирини сийривәтти,
Уларни ялаңачлап, ташливәтти;
Уларниң шахлири ақливетилди.
[8] Яшлиғидики ери үчүн матәм тутуп бөз кийимләргә оранған нәвҗуванДәк қаттиқ пиған
чекиңлар;
[9] Пәрвәрдигарниң өйи «ашлиқ һәдийә»дин һәм «шарап һәдийә»ләрдин маһрум қилин-
ди;
Каһинлар, йәни Пәрвәрдигарниң хизмәтчилири матәм тутиду.
[10] Етизлар чөлдәрәп кәтти,
Зимин матәм тутиду;
Чүнки зираәтләр ғазан болди,
Йеңи шарап қуруп кәтти,
Зәйтун мейи қағҗириди.
[11] Һәй деханлар, уюлуңлар;
Буғдайлар һәм арпилар үчүн ялвуруңлар, и үзүмчиләр,
Чүнки етизларниң һосуллири қуруп кәтти.

1:4 **««Чишлигүчи қурут»лар... «вәйранчи қурут»лар** — «чекәткә личинкә» вә «вәйранчи қурут»лар болса бәлким чекәткиниң өсүш җәриянидики үч хил шәкли, болмиса үч хил башқа зияндаш һашарәтләр болуши мүмкин.
1:9 **««ашлиқ һәдийә»дин һәм «шарап һәдийә»ләр...»** — «ашлиқ һәдийә»ләр һәм «шарап һәдийә»ләр адәттә «көйдүрмә қурбанлиқ»лар һәм «тәшәккүр қурбанлиқ»лириниң үстигә қуюлатти. **«каһинлар, йәни Пәрвәрдигарниң хизмәтчилири»** — «каһин» муқәддәс ибадәтханида пухралар үчүн махсус қурбанлиқни көйдүргүчи киши.

[12] Үзүм тели қағҗирап кәтти,
Әнҗир дәриғи солишип қалди,
Анар дәриғи, хорма палмиси һәм алма дәриғиму,
Даладики барлиқ дәрәқләр солишип кәтти;
Бәрһәқ, шатлиқму адәм балилирида солишип кәтти.
[13] Белиңларни бағлаңлар, пәряд оқуңлар, и каһинлар;
Һувлаңлар, и қурбангаһниң хизмәтчилири;
Кечичә бөз кийимләрни кийип дүм йетиңлар, и Худаниң хизмәтчилири;
Чүнки Худайиңларниң өйидин «ашлиқ һәдийә» һәм «шарап һәдийә» үзүлүп қалди.
[14] «Роза тутайли» дәп Худаға мәхсус бир мәзгилни айриңлар,
Җамаәткә мәхсус жиғилимиз, дәп җакалаңлар;
Ақсақалларни, зиминда туруватқанларниң һәммисини Пәрвәрдигар Худайиңларниң өйигә жиғип,
Пәрвәрдигарға нalә көтириңлар!

[15] «Аһ, шу күн!
Чүнки Пәрвәрдигарниң күни йеқинлашти,
У һәммигә Қадир тәрипидин һалакәт болуп келиду.
[16] Мана, ғиза көз алдимиздин елип ташланди әмәсму?
Шатлиқ, хошаллиқ Худайимизниң өйидин елип ташланди әмәсму?
[17] Уруқлар топа-чалмилар астида чирип кәтти,
Амбарлар харабиләшти,
Боғузханилар ғулап чүшти;
Чүнки зираәтләр ғазаң болди.
[18] Чарпайлар шундақ һөкиришип кәтти!
Кала падилири патипарақ болди,
Отлақни тапалмиғач;
Қой падилириму өзи «гунайимиз бар» дегәндәк мәйүсләнди;
[19] Аһ, Пәрвәрдигар, нида қилимән Саңа;
Чүнки от ялқунлири җаңгалдики от-чөпләрни йәвәтти,
Ялқун даладики барлиқ дәрәқләрни көйдүрүвәтти.
[20] Даладики һайванларму Саңа нида қилиду,
Чүнки ериқ-өстәңләр қуруп кәтти,
От-ялқун җаңгалдики от-чөпләрни йәвәтти.

1:13 **«Худайиңларниң өйи»** — муқәддәс ибадәтханини көрситиду.
1:14 Йо. 2:12-15
1:15 **«У шу күн һәммигә Қадир тәрипидин һалакәт болуп келиду»** — мошу сөз Йоелға замандаш Йәһудий хәлқиниң көпинчисини чөчитидиған алаһидә гәп. Улар: ««Пәрвәрдигарниң күни» биз Йәһудий хәлқигә ниҗатни елип келиду, һәр бир башқа милләткә һалакәтни елип келиду» дәп ойлайтти. Йоел пәйғәмбәр шу күниниң һәр бир гунакар адәмгә *(мәйли Йәһудий болсун, Йәһудий болмисун)* һалакәт елип келиду, дәп җакалайду.
1:15 Йәш. . 2:9-22; 13:6
1:16 **«Худайимизниң өйи»** — муқәддәс ибадәтханини көрситиду, әлвәттә.
1:18 **«Чарпайлар шундақ һөкиришип кәтти! Кала падилири патипарақ болди, отлақни тапалмиғач; қой падилириму өзи «гунайимиз бар» дегәндәк мәйүсләнди»** — һәтта чарвилар, даладики һайванлар Худаға нида көтәрватқанға охшайду *(20-айәтниму көрүң)*. Немишкә әнди Худаниң хәлқи Униңға һеч дуа қилмайду?

«Йоел»

Чекәткиләрниң вәйранчилиғи

2 [1] Зион теғида канай челиңлар,
Муқәддәс теғимда агаһ сигналини аңлитиңлар;
Зиминда турғучи һәммәйлән дир-дир титрисун;
Чүнки Пәрвәрдигарниң күни келиду, у йеқиндидур.
[2] У күн болса қараңғу һәм сүр күн,
Булутлар қапланған һәм қап қараңғу зулмәт күн, — таң сәһәр тағлар үстигә йейилгәндәк,
Зор һәм күчлүк бир хәлиқ келиду;
Уларға охшаш болғучилар болуп бақмиған,
Улардин кейинму, дәвирдин-дәвиргә йәнә болмайду.
[3] Уларниң алдида көйдүргүчи от маңиду,
Уларниң кәйнидә болса бир ялқун көйдүрүп өтиду;
Келиштин бурун зимин «Ерән бағчиси»дәк,
Бирақ уларниң тапини тәккәндин кейин гүл-гиясиз чөл-баяван болиду;
Бәрһәқ, улардин һеч немә қечип қутулалмайду.
[4] Уларниң қияпити атқа охшайду,
Атлиқ ләшкәрдәк чапиду.
[5] Җаң һарвулири гүлдүрлигәндәк сада билән улар тағ чоққилиридин сәкрәп өтиду;
Пахални параслап көйдүргән от авазидәк тараслап маңиду,
Дәбдәбилик сәп түзәп турған күчлүк қошундәк жүриду,
[6] Уларниң алдида әлләр қаттиқ азаплиниду,
Һәммә чирай татирип кетиду.
[7] Улар палванлардәк жүгүриду;
Җәңчиләрдәк сепилдин артилип өтиду;
Һәммиси өз алдиға қарап жүрүш қилиду;
Сәплирини һеч бузмайду.
[8] Һеч қайсиси өз қериндишини қистимайду;
Һәр қайсиси өз йолида маңиду;
Қуралларға етилсиму, яриланмай өтүп маңиду;
[9] Шәһәрниң һәммә йеригә чепишиду;
Сепил үстидә жүгүрүп жүриду;
Өйләргә ямишип чиқиду;
Деризиләрдин оғридәк кириду.
[10] Улар алдида йәр-зиминни титрәк басиду,
Асманлар тәвринип кетиду;
Қуяш һәм ай қараңғулишип кетиду,
Юлтузлар җуласини қайтурувалиду.
[11] Пәрвәрдигар Өз қошуни алдида авазини қоюветиду,
Чүнки Униң баргаһи паянсиздур;
Униң сөзини орунлиғучи күчлүктур;
Чүнки Пәрвәрдигарниң күни улуқ, интайин дәһшәтликтур;

2:1 **«Зион теғида канай челиңлар»** — «Зион» яки «Зион теғи» — Йерусалим шәһири, җүмлидин муқәддәс ибадәтхана җайлашқан тағдур. «Зион» бәлким «көрүнәрлик» дегән мәнада. У дайим Худаниң Өз хәлқигә һимайә болғиниға символ болиду. **«канай челиңлар»** — ибраний тилида «бурға челиңлар».
2:1 Йо. 1:15; Зәф. 1:14, 15
2:8 **«Қуралларға етилсиму, яриланмай өтүп маңиду»** — бир нәччә хил тәрҗимиси болуши мүмкин. Ибраний тилини чүшиниш тәс.
2:10 Йәш. 13:10; Әз. 32:7; Йо. 2:31, 3:15

Ким уни көтирәлисун?
12 Бирақ һәтта һазирму, — дәйду Пәрвәрдигар,
— Чин көңлүңлар билән, розилар билән, жиғилар билән матәм тутуп Мениң йенимға қайтип келиңлар;
13 Кийим-кечигиңларни әмәс, бәлки жүрәк-бағриңларни тилип,
Пәрвәрдигар Худайиңларниң йениға қайтип бериңлар;
Чүнки У меһри-шәпқәтлик һәм рәһимдил,
Асан ғәзәпләнмәйду, зор меһир-муһәббәтликтур,
Яманлиқтин янидиған Худадур.
14 Ким билиду, У жазалаштин йенип, рәһим қилип бирәр бәрикәтни,
Пәрвәрдигар Худайиңларға сунғидәк бирәр «ашлиқ һәдийә» һәм «шарап һәдийә»ни қалдуруп кетәмду техи?
15 Зион теғида канай челиңлар,
«Роза тутайли» дәп Худаға мәхсус бир мәзгилни айриңлар,
Жамаәткә мәхсус жиғилимиз, дәп жакалаңлар;
16 Әлни жиғиңлар, жамаәтни пакландуруңлар,
Ақсақалларни жәм қилиңлар, балиларни, емиватқанларниму жиғиңлар;
Той қиливатқан жигит өз өйидин,
Ятлиқ болидиған қиз һуҗрисидин чиқсун;
17 Каһинлар, йәни Пәрвәрдигарниң хизмәтчилири айван билән қурбангаһ оттурисида жиға-зерә көтәрсун,
Улар ейтсунки, «И Пәрвәрдигар, Өз хәлқиңгә ичиңни ағритқайсән,
Өз мирасиңни хорлуқтин сақлап,
Уларни әлләргә сөз-чөчәк болушқа қоймиғайсән;
Әл-жутлар арисида: «Уларниң Худаси қени?» дейилмисун».

18 Андин Пәрвәрдигар Өз зиминиға отлуқ муһәббитини,
Өз хәлқигә рәһим-шәпқәтни көрсәтти;
19 Пәрвәрдигар жававән Өз хәлқигә мундақ деди: —
«Мана, Мән силәргә буғдай, йеңи шарап вә зәйтун мейини әвәтимән,
Силәр булардин қандурулисиләр;
Вә Мән силәрни қайтидин әлләр арисида шәрмәндә қилип қоймаймән;

2:11 Йәр. 30:7; Ам. 5:18; Зәф. 1:15
2:12 Йәр. 4:1
2:13 **«Кийим-кечигиңларни әмәс, бәлки жүрәк-бағриңларни тилип,...»** — кона заманларда қаттиқ қайғу-һәсрәтни билдүрүш үчүн хәқләр кийимлирини житатти.
2:13 Мис. 34:6; Зәб. 85:15; Юн. 4:2
2:14 Юн. 3:9
2:15 **«канай челиңлар»** — ибраний тилида «бурға челиңлар».
2:15 Йо. 1:14
2:16 **«Әлни жиғиңлар, жамаәтни пакландуруңлар»** — мошу «пакландуруш» бәлким һәр бир адәмни Муса пәйғәмбәргә чүширилгән муқәддәс қанунда бекитилгән һәр бир һарам нәрсидин айриветиш дегәнликтур. **«Той қиливатқан жигит өз өйидин, ятлиқ болидиған қиз һуҗрисидин чиқсун»** — «Қан.» 20:7, 24:5 билән селиштурсақ, вәзийәтниң җиддийлиғи техиму еник көрүниду.
2:17 **«Ибадәтханидики айван билән қурбангаһ оттурисида жиға-зерә көтириңлар»** — немишкә әшу жайда шундақ қилиш керәк? Пикримизчә, бу әмир бир нәччә жил илгәрки бир вақиә билән зич мунасивәтлик, йәни Йәһуданиң падишаси Йоаш Зәкәрия дегән каһин-пәйғәмбәрни дәл әшу йәрдә өлтүрүвәткән *(«2Тар.» 24:21 һәм «Мат.» 23:35ни көрүң)*. **«Өз мирасиңни хорлуқтин сақлап... »** — «Пәрвәрдигарниң мираси» мошу йәрдә, шүбһисизки, өз хәлқини көрситиду.
2:17 Зәб. 41:11; 78:10; 114:2
2:19 **«Андин Пәрвәрдигар ... рәһим-шәпқитини көрсәтти 18-айәт... Өз хәлқигә мундақ деди: ... »** — қариғанда хәлиқ Худаниң сөзи бойичә дуа-тилавәт қилған, Худа дәрвәқә уларниң дуасиға һазир жавап бериду.

[20] Һәм шималдин кәлгүчини силәрдин жирақ қилип,
Униң алди қисмини шәрқий деңизға,
Кәйни қисмини ғәрбий деңизға қоғливетимән;
Уни чөл бир зиминға һайдиветимән;
Униң сесиқлиғи пурап туриду,
Пасиқ һиди чиқиду;
Чүнки у «чоң ишларни қилғучимән» дәп өзини улуқ қилмақчи болиду.
[21] Қорқма, и зимин;
Шатлинип хошал бол;
Чүнки Пәрвәрдигар улуқ ишларни қилған.
[22] И даладики һайванлар, қорқмаңлар;
Чүнки чөллүктики от-чөпләр бәрқ урмақта;
Дәрәқ мевисини бәрмәктә,
Әнҗир дәриғи, үзүм тели толуқ һосул бериду.
[23] Һәм силәр, Зионниң балилири, шатлинип Пәрвәрдигар Худайиңлардин хурсән болуңлар;
Чүнки У һәққанийлиқ бойичә силәргә «авалқи ямғурлар»ни бериду;
У силәргә һөл-йеғин бериду,
Йәни башта болғандәк «авалқи ямғурлар» һәм «кейинки ямғурлар»ни яғдуриду.
[24] Хаманлар буғдайға толған болиду,
Идиш-күпләр йеңи шарап һәм майларға толуп ташиду.
[25] Вә Мән силәргә чекәткиләр, чекәткә личинкилири, «вәйранчи қурут»лар, «чишлигүчи қурут»лар,
Йәни Мән араңларға әвәткән улуқ қошунум йегән жилларни қайтуруп беримән;
[26] Силәр болушичә йәп, қандурулисиләр,
Шуниңдәк силәргә карамәт ишларни көрсәткән Пәрвәрдигар Худайиңларниң намини мәдһийиләйсиләр;
Шуниң билән Мениң хәлқим һәргиз йәнә хиҗаләткә қалмайду.
[27] Силәр Мениң Исраил ичидә турғанлиғимни,
Шундақла Мәнки Пәрвәрдигар силәрниң Худайиңлар екәнлигимни,
Мәндин башқа һеч ким болмайдиғанлиғини билисиләр;
Шуниң билән Мениң хәлқим һәргиз йәнә хиҗаләткә қалмайду.
[28] Һәм кейин, Мән Өз Роһумни барлиқ әт егилири үстигә қуйимән;

–Бәзи алимлар бу сөзләрни: «Андин Пәрвәрдигар ... рәһим-шәпқәтни көрситиду... бәрһәқ мундақ дәйду: ... » дәп тәрҗимә қилиду.

2:20 «Һәм шималдин кәлгүчини силәрдин жирақ қилип,...» — «шималдин кәлгүчи» болса бәлким бирла вақитта бизгә икки бешарәтни тәң көрситип бериду. Биринчидин, Йоел пәйғәмбәрниң заманидики, шималдин кәлгән «чекәткә қошуни»ни көрситиду; иккинчидин, ахирқи замандики, шималдин келидиған, Исраил хәлқигә һуҗум қилидиған, Шәйтан қозғайдиған чоң бир қошунниму көрситиду. «Қошумчә сөз»имизниму көрүң. **«Униң алди қисмини шәрқий деңизға, кәйни қисмини ғәрбий деңизға...»** — «шәрқий деңиз» «Өлүк Деңиз»ни, «Ғәрбий Деңиз» «Оттура Деңиз»ни көрситиду. **«Чүнки У Пәрвәрдигар «чоң ишларни қилғучимән...»** — башқа бирхил тәрҗимиси «Чүнки У *(Пәрвәрдигар)* улуқ ишларни қиливатиду» *(21-айәттикидәк)*.

2:21 «Чүнки Пәрвәрдигар улуқ ишларни қилған» — яки «чүнки Пәрвәрдигар улуқ ишларни қиливатиду».

2:23 «Чүнки У һәққанийлиқ бойичә силәргә «авалқи ямғурлар»ни бериду» — башқа бирхил тәрҗимиси: «Чүнки У силәргә «һәққанийлиқни үгәткүчи»ни әвитиду, һөл-йеғин бериду». Икки тәрҗимиси бәлким тәң инавәтлик болуши мүмкин; ундақта «һәққанийлиқни үгәткүчи» Қутқазғучи-Мәсиһни көрситиши керәк болиду. **«У силәргә һөл-йеғин бериду, йәни башта болғандәк «авалқи ямғурлар» һәм «кейинки ямғурлар»ни яғдуриду»** — «авалқи ямғурлар» *(яки «дәсләпки ямғурлар»)* Қанаанда 10-айда яғиду вә униң вастиси билән тупрақ юмшитилип, йәр һайдаш андин уруқ чечиш мүмкин болиду. «Кейинки ямғурлар» Исраилда 3- яки 4-айда йеғип, этиязлиқ зираәтләрни пишириш ролини ойнайду. Шуңа һәр бир дехан «кейинки ямғур»ға тәшнадур, уни бәк қәдирләйду.

2:25 Йо. 1:4

Силәрниң оғул-қизлириңлар бешарәт бериду,
Қерилириңлар аламәт чүшләрни көриду,
Жигитлириңлар ғайипанә аламәт көрүнүшләрни көриду;
29 Бәрһәқ, шу күнләрдә қуллар үстигиму, дедәкләр үстигиму Роһумни қуйимән.
30 Мән асманларда, зиминдә карамәтләрни,
Қан, от, ис-түтәк түврүклирини көрситимән.
31 Пәрвәрдигарниң улуқ һәм дәһшәтлик күни кәлмигичә,
Қуяш қараңғулуққа,
Ай қанға айландурулиду.
32 Һәм шундақ әмәлгә ашурулидуки,
Пәрвәрдигарниң намини чақирип нида қилғанларниң һәммиси қутқузулиду;
Чүнки Пәрвәрдигар дегинидәк, Зион теғида һәм Йерусалимда,
Һәмдә Пәрвәрдигар чақирмақчи болған «қалдиси»лар үчүн қутқузуш-нижат болиду.

Пәрвәрдигар әлләрниң үстидин һөкүм чиқириду

3 1 Чүнки мана, шу күнләрдә, шу пәйттә,
Мән Йәһуда һәм Йерусалимни асарәттин қутулдуруп, азатлиққа ериштүргинимдә,
2 Мән барлиқ әлләрниму жиғип,
Уларни «Йәһошафат жилғиси»ға чүширимән;
Шуниң билән уларниң хәлқимни әлләр арисиға тарқитиватқәнлигидин,
Зиминимни бөлүп парчиливәтқәнлигидин,
Уларни әшу йәрдә Мениң мирасим, йәни хәлқим Исраил түпәйлидин сораққа тартимән.
3 Униң үстигә улар Мениң хәлқимни доға тикип чәк ташлиған;
Бир жигитни бир паһишә аялға алмаштурған,
Бир қизни «шарап ичимиз» дәп шарап үчүн алмаштурған.
4 Һәй, Тур һәм Зидон, Филистийәниң барлиқ районлири, Мән силәрни немә қилиптимән?
Силәр Мәндин өч алмақчимусиләр?
(Бирақ Мәндин өч алимиз десәңлар, өчни тезла өз бешиңларға қайтуруп беримән!)
5 Күмүчлирим, алтунлиримни буливалғиниңлар түпәйлидин,
Гөзәл гөһәрлиримни өз бутханилириңларға апарғиниңлар түпәйлидин,
6 Йәһуда балилири һәм Йерусалимниң балилирини өз чегарасидин жирақ қилмақ үчүн
уларни Грекларға сетиветкиниңлар түпәйлидин,
7 Мана, Мән уларни силәр сетивәткән жайда орнидин турғузимән,
Һәмдә қилғиниңларни өз бешиңларға қайтуримән.
8 Оғул-қизлириңларни Йәһуда балилириниң қолиға сетиветимән,

2:28 «Силәрниң оғул-қизлириңлар бешарәт бериду» — яки «силәрниң оғул-қизлириңлар пәйғәмбәрлик қилиду».
2:28 Йәш. 44:3; Әз. 39:29; Рос. 2:17
2:31 Йо. 2:10, 31; 3:15; Йәш.13:10; 24:23; Ам. 8:9; Мат. 24:29; Рос. 2:20; Вәһ. 6:12-13
2:32 «Пәрвәрдигар чақирмақчи болған «қалдиси»лар...» — яки «Пәрвәрдигар чақириватқан «қалдиси»лар...». **«Пәрвәрдигарниң «қалдиси»»** — Тәвратта, пәйғәмбәрләрниң язмилирида көп көрүлидиған тема яки мавзудур. Исраил хәлқиниң һәм әлләрниң көп қисми Худадин жирақлишип кәткән болсиму, улар арисида Худаниң меһри-шәпқити билән, Өзигә садиқ бир «қалдиси»ниң һаман һәрдайим тепилидиғанлиғи көрситилиду.
2:32 Об. 17; Рим. 10:13
3:2 «Мән барлиқ әлләрниму жиғип,... шуниң билән уларниң хәлқимни әлләр арисиға тарқитиватқәнлигидин, ... уларни... хәлқим Исраил түпәйлидин сораққа тартимән» — «әлләр» болса ят әлләр, Йәһудий әмәсләр. **«Йәһошафат жилғиси»** — «Йәһошафат» — «Яһ» *(Пәрвәрдигар)* сотлайду» дегән мәнада. У бәлким Йерусалим шәһириниң шәрқи тәрипидики «Кидрон жилғиси»ни көрситиду *(Йерусалим һәм «Зәйтун теғи» арисида)*.
3:4 «Һәй, Тур һәм Зидон,...» — «Тур» болса Ливандики әң чоң порт һәм қудрәтлик шәһәр, Зидон униң әтрапидики район.

Улар шуларни жирақтики бир әлгә, йәни Шабияликларға сетиветиду;
Чүнки Пәрвәрдигар сөз қилған.

Пәрвәрдигар «Йәһошафат җилғиси»да барлиқ әлләрниң үстигә һөкүмини чиқириду

9 Шуни әлләр арисида җакалаңларки,
«Җәңгә тәйярлиниңлар,
Палванларни қозғаңлар,
Җәңчиләрниң һәммиси йеқинлашсун,
Җәңгә һазир болсун;
10 Сапан чишлирини қилич қилип,
Оғақлириңларни нәйзә қилип соқушуңлар;
Аҗиз адәмму: «Мән күчлүк» десун;
11 Әтраптики һәммә әлләр, тездин келиңлар,
Һәммиңлар шу йәргә җәм болуңлар!».
«Өзәңниң күчлүклириңни әшу йәргә чүшәргәйсән, аһ Пәрвәрдигар!».

12 «Әлләр қозғилип «Йәһошафат җилғиси»ға кәлсун;
Чүнки Мән шу йәрдә олтирип әтраптики һәммә әлләрни сораққа тартимән.
13 Оғақни селиңлар,
Чүнки зираәт пишти;
Келиңлар, чүшүп чәйләңлар,
Чүнки шарап көлчәклири лиқ тушуқтур,
Идиш-күпләр толуп ташиду.
Чүнки уларниң рәзиллиги зордур».
14 Аһ, нурғун, нурғун кишиләр «Қарар җилғиси»да!
Чүнки Пәрвәрдигарниң күни «Қарар җилғиси»ға йеқинлашти.
15 Қуяш һәм ай қараңғулишип кетиду,
Юлтузлар өз җуласини қайтурувалиду.
16 Пәрвәрдигар Зиондин һөкирәйду,
Йерусалимдин авазини қоюветиду;
Асманлар, зиминлар силкиниду;
Лекин Пәрвәрдигар Өз хәлқигә башпанаһ,
Исраил балилириға күч-һимайә болиду.

Пәрвәрдигар Зионни Өз макани қилиду

17 Шуниң билән силәр Мәнки Пәрвәрдигарниң силәрниң Худайиңлар екәнлигимни,
Өз муқәддәс теғим Зионда туридиғанлиғимни билисиләр;
Йерусалим пак-муқәддәс болиду,

3:8 **«Улар шуларни жирақтики бир әлгә, йәни Шабияликларға сетиветиду»** — «Шабияликлар» «Шеба» дегән районликиләр болуши мумкин.
3:11 **«Өзәңниң күчлүклириңни әшу йәргә чүшәргәйсән, аһ Пәрвәрдигар!»** — бу сөзләр 2:1-11дики вә «Йәш.» 13:3-5дики сөзләргә мунасивәтлик болуши керәк. «Йәш.» 13:3-5дики изаһатлириму көрүң.
3:13 **«Оғақни селиңлар, чүнки зираәт пишти; келиңлар, чүшүп чәйләңлар, чүнки шарап көлчәклири лиқ тушуқтур... чүнки уларниң рәзиллиги зордур»»** — мошу буйруқ бәлким Худаниң «күчлүклири», йәни пәриштиләргә ейтилиду *(«Вәһ» 14:17-20ни көрүң)*.
3:13 Вәһ. 14:15
3:15 Йо. 2:10, 3:4, 15; Йәш. 13:10; 24:23; Ам. 8:9; Мат. 24:29; Рос. 2:20; Вәһ. 6:12-13

Униңдин һеч ят адәмләр йәнә өтмәйду.
18 Һәм шу күни әмәлгә ашурулидуки,
Тағлар йеңи шарапни темитиду,
Дөң-егизликләрдин сүт ақиду,
Йәһудадики барлиқ ерик-өстәңләрдә лиқ су ақиду;
Пәрвәрдигарниң өйидин бир булақ чиқиду,
Шиттим җилғисини суғириду.
19 Мисир болса бир чөллүк,
Едом адәмзатсиз бир чөл-баяван болиду,
Уларниң Йәһуда балилириға қилған зулум-зораванлиғи түпәйлидин,
Улар буларниң зиминида бегуна қанларни төккәнлиги түпәйлидин.
20 Бирақ Йәһуда мәңгүгә туриду,
Йерусалим дәвирдин-дәвиргичә қалиду;
21 Һәм Мән уларни төккән қанларниң пакландурулмиған гуналиридин пакландуримән;
Чүнки Пәрвәрдигар Зионда маканлашқандур.

3:17 «Униңдин һеч ят адәмләр йәнә өтмәйду» — дегән сөз бәлким: *(1)* һеч таҗавузчи йәнә Йерусалимни бузмайду, вә *(2)* Йерусалимни булғидиғидәк һеч қандақ бутпәрәс адәм униңдин йәнә өтмәйду, дегән икки мәнани көрситиши мүмкин.
3:17 Вәһ. 21:27
3:18 «...Шиттим җилғисини суғириду» — «Шиттим җилғиси» Йерусалимниң шәрқий тәрипида болуп, сулири Иордан җилғисиға чүшиду.
3:18 Ам. 9:13

Қошумчә сөз

Ахирқи замандики вақиәләрниң тәртиви

Пәйғәмбәр арқилиқ болған бешарәтләрниң баянлириға қариғанда, Йоел ейтқан «ахирқи заман»дики муһим вақиәләр төвәндики тәртип бойичә болуши мүмкин. Оқурмән китапни қетирқинип оқуп, өзи бир хуласигә кәлсун.

(1) Худаниң Роһи барлиқ әт егилиригә (демәк, һәр қайси милләт-хәлиқлиригә, һәр қандақ инсанларға) қуюлиду. Шуниң билән Худаниң сөзлири пәқәт бир пәйғәмбәр арқилиқла әмәс, бәлки көп «жигит-қизлар, қерилар, қул-дедәкләр» арқилиқ, һәр хил ғайипанә аламәт, чүш, бешарәтлик сөз қатарлиқлар билән аян қилиниду. Шүбһисизки, шундақ болғанда, барлиқ инсан Худаниң хәвирини аңлаш пурситигә егә болиду (2:28-29).

(2) Исраил, йәни Йәһудийлар пүткүл дунияға тарқитилиду (3:1-2). Йоел бу ишниң қандақ, немишкә яки қачан йүз беридиғанлиғини демәйду. Бирақ Исраил өзлириниң «барлиқ әлләр арисиға тарқитилиш»идин ибарәт болған күлпәтни, Муса пәйғәмбәр арқилиқ болған әһдиниң әң ахирқи «тәрбийилик жаза»си дәп билди.

(3) Исраил йәнә өз зиминиға, йәни Қанаан (Пәләстин)ға қайтип жәм болиду. Йоел йәнә буниң қандақ, немишкә яки қачан йүз беридиғанлиғини демәйду.

Худаниң Роһиниң қуюлуши (1-вақиә) дәл қайси пәйттә, 2-вақиәдин авал яки 2-вақиәдин кейин, яки 3-вақиәдин авал яки 3-вақиәдин кейин йүз беридиғанлиғини «Йоел пәйғәмбәр» китавиниң өзидин ениқлиғили болмайду (башқа пәйғәмбәрниң китаплирида бу тоғрилиқ сөз бар).

(4) Асманда һәр хил карамәт-бешарәтләр пәйда болиду (2:30).

(5) Исраилға қарши һәм Худа билән қаршилишидиған, һәммә әлдин тәркип тапқан бир қошун жәң қилишқа жиғилиду. Уларниң барлиқ бисат-тәәллуқатлири жәңгә селиниду. Улар «**сапан чишлирини қилич қилип, оғақлирини нәйзә қилип соқушиду**»; һәтта «**ажиз адәмләр**»му өзини «**күчлүк**» дәп елан қилип қатнишиши зөрүр болиду (3:10).

Қошун тәбиәттин ташқири күч-қудрәт билән қураллиниду — бирақ бу күч Худадин әмәс, бәлки жин-шәйтанлардин келиду. Улар зор вәйранчилиқ қилиду. Худа «чекәткә қошуни»ни «Мениң қошунум» дегинидәк, бу қошунниму «Мениң қошунум» дәйду. Буниң мәнаси, Худа «чекәткә қошуни»ни ишләткәнгә охшаш, У бу (рәзил) қошунниму ишлитип Өз хәлқини товиға кәлтүриду (2:1-11).

(6) Дүшмән қошуни Йерусалимға йеқин болған жилғиға («Йәһошафат» дәп аталған, йәни «Пәрвәрдигар сорақ қилиду» дегән мәнада) жиғилғандин кейин, Худаниң хәлқи өзлирини қутқузуш үчүн Униңға нида көтириду (2-бап, 20-айәттә ейтилғандәк) һәм Худа Өзиниң пәриштиләрдин тәркип тапқан зор күчлүк «самавий қошуни»ни дүшмән билән жәң қилишқа әвәтиду.

(7) Қуяш, ай һәм юлтузлар қараңғулишиду (2:10, 31, 3:15)

(8) Көп адәмләргә нисбәтән бу пәйт бәлким товва қилип Худаниң йениға қайтишқа әң ахирқи пурсәт болиду. Шуңа бу жилға «қарар жилғиси» дәпму атилиду (3:14). Худа вәдә беридуки, «**Пәрвәрдигарниң намини чақирип нида қилғанларниң һәммиси қутқузулиду**» (2:32)!

(9) Жин-шәйтанлар қувәтлигән дүшмән қошуни битчит қилиниду (2:10, 3:15).

(10) Исраил зимини интайин мол аватлиққа қайтурулиду. Мисир һәм Едомларниң икки зимини әксичә вәйран қилиниду (Тәвраттики «Әзакиял пәйғәмбәр» 29-бап, 12-айәттә Мисирни басқан вәйранчилиқ қириқ жиллиқ болиду, дәп ейтилиду). Едомда болған вәйранлиқ дайим болиду. Йерусалимдин шәриққә һәм ғәрипкә ақидиған йеңи бир дәрия пәйда болиду (Тәвраттики «Зәкәрия пәйғәмбәр» 14-бап, 8-айәт, «Әзакиял пәйғәмбәр» 47-бап, 1-12-айәтниму көрүң).

(11) Худа Йерусалим һәм Зион теғини алаһидә макан тутиду (3:21).

Йоел пәйғәмбәр өз хәлқигә: «**Пәрвәрдигарниң күни йеқин**» дәп ейтқан. китап йезилған вақитта, йәни буниңдин 2700 жил илгири «Пәрвәрдигарниң күни» «йеқин» болған болса, бүгүнки күндә техиму йеқин болмамду? Рәб Мәсиһ Әйса миладийә 33-жилида өлди. Римлиқлар, Йәһудийлар һәм Шәйтанниң өзи бу ишни Униң түгәшкәнлиги, бәрбат болғанлиғи дәп ойлиди. Бирақ Худа Әйсани дәрвәқә Өзи әвәткән «Қутқазғучи-Мәсиһ»и һәм Оғли екәнлиги, Униң өлүми гуналарни жуйидиған бирдин-бир қурбанлиқ екәнлигини дунияға испатлаш үчүн, Уни өлүмдин тирилдуруп, әршкә көтирип Өзиниң оң йениға олтарғузди. Мәсиһ Әйса қайта тирилип 50 күн кейин әшу йәрдин (асмандин) Худаниң Муқәддәс Роһини Өзигә етиқат қилғанларниң һәммиси үстигә қуюп бәрди һәм улар арқилиқ көп мөҗизиләрни көрсәтти. Оқурмән бу ишларни өзи Инжил, «Расулларниң паалийәтлири» дегән қисимдин оқуялайду. Шу қисимдин (2-баптин) йәнә байқалаймизки, Муқәддәс Роһ қуюлуп, бир йүз жигирмә етиқатчи бешарәтлик сөз қилғинида, расул Петрус орнидин туруп, хәлиққә: Бу ишлар Йоел пәйғәмбәр бешарәт бәргән ишларниң башлиниши, дәп җакалиди. Шуңа бу мөҗизиләр дәрвәқә Худаниң Мәсиһ Әйсани «**Рәб һәм Қутқазғучи-Мәсиһ**» қилип тиклигәнлигини испатлайду, дәйду.

Әнди «Пәрвәрдигарниң күни»гә йетип баридиған «ахирқи күнләр» шундақ башланған болди. Қәдирлик оқурмән, сиз Худа һәм муқәддәс пәриштилири алдида туруп өзиңизниң һесавини беришкә тәйярмусиз? Муқәддәс китапта адәмләрни қутқузидиған алаһидә бир нам бизгә берилиду. Қутқузулуш үчүн биз бу намни чақиришимиз керәк. Бу нам Әйса Мәсиһниң намидин ибарәттур. Инжил «Рос.» 2:17-21, 36-айәтни көрүң. Оқурмәнләр Инжилдики «Әйса» («Йәшуа») дегән исимниң «Пәрвәрдигар Қутқазғучи» дегән мәнада екәнлигини билиду («Мат.» 1:21). У һазир Худаниң оң йенида сизниң нижат-қутқузушқа болған дуа-тилавитиңизни аңлашни күтиду. «**Пәрвәрдигарни Өзини тапқузмақчи болған пәйттә издәңлар; У йеқин турған вақтида Униңға нида қилиңлар!**» («Йәш.» 55:6)

«**Пәрвәрдигарниң намини чақирип нида қилғанларниң һәммиси қутқузулиду**» («Йоел» 2:32).